

Mälardalens högskola, rektor
Box 883
721 23 Västerås
(MDH 3.2-201/10)

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
8534
teresa.edelman@hsv.se
BESLUT

2010-06-16
Reg.nr 31-723-10

Situationen för en doktorand vid Mälardalens högskola Bristerna i uppföljningen av en individuell studieplan och hanteringen av ett tillgodoräknande.

Anmälan

NN har i en anmälan till Högskoleverket ifrågasatt Mälardalens högskolas hantering av hans antagning till utbildning på forskarnivå, fastställande av hans individuella studieplan och hans anställning. Han har uppgett i huvudsak följande.

Hösten 2007 utannonserades två doktorandtjänster inom dåvarande institutionen för biologi och kemiteknik vid Mälardalens högskola med stationering i Eskilstuna. En av dessa låg vetenskapligt nära hans examensarbete som han då arbetade med. Han sökte denna tjänst. Han blev muntligt antagen till tjänsten, och presenterades som "den nya doktoranden" på ett personalmöte av den administrativa chefen. På högskolans hemsidor fördes han upp som doktorand. Saken framställdes för honom och hans handledare som att allt var klappat och klart. Han fick dock inget skriftligt beslut om antagningen. När han stod utan lön och var ytterst undrande inför framtiden anmodades han att söka en forskningsingenjörstjänst, som lades ut på nätet för honom att söka, varefter han anställdes. Kort därefter fick han besked från administrativa chefen, att han inte kunde antas till forskarutbildningen och anställas som doktorand. Som skäl angavs att hans examensarbete inte var formellt klart eftersom slutregistrering och publicering saknades. Han avslutade i februari sitt examensarbete och fick ett examensbevis daterat den 19 mars 2008. Han förväntade sig nu att han skulle anställas som doktorand, i enlighet med höstterminens utlysnings- och tillsättningsförfarande, men han fick inga besked vare sig muntligt eller skriftligt. Nu uppmanades han att ånyo söka till forskarutbildningen. Det upprättades en individuell studieplan, vilken utarbetades tillsammans med hans handledare, och skulle fastställas av fakultetsnämnden. Denna individuella studieplan undertecknade han och hans handledare den 1 september 2008. Ansökan

tillstyrktes den 23 september 2008 och han fick ett e-postmeddelande enligt vilket han blivit antagen som doktorand med licentiatexamen som mål. Han fick dock ingen som helst information om ändringarna i den individuella studieplanen. Innehållet i denna kom till hans kännedom först den 15 december 2009. Fram till detta datum trodde han att han var antagen som "doktorand", emellertid visade det sig nu att han var antagen som "licentiand". Det är ett förhållande som strider mot Mälardalens högskolas egna beslut. Enligt studiehandbokens regelverk så ska antagning till utbildning på forskarnivå vid Mälardalens högskola göras med doktorsexamen som mål. Antagning till utbildning på forskarnivå med licentiatexamen som slutmål är endast möjligt vid anställning som industridoktorand eller motsvarande. Han kan inte betraktas som "industridoktorand eller motsvarande", varför han hade tagit för givet att högskolans regler gällde även honom.

Det kan tilläggas, att någon vid högskolans förvaltning ändrat i den individuella studieplanen. Meningen "finansieras via fakultetsanslag 80 % samt via grundutbildning 20 % under totalt 5 år" har strukits över och i stället har någon för hand skrivit "Fakultetsanslag 1,5 år." Dessa ändringar uppdagades först den 15 december 2009.

Våren 2008 beslutade högskolan att lägga ner all forskning och utbildning inom kemiteknik i Eskilstuna. Han fick så småningom ett besked att han skulle få sin arbetsplats flyttad till Uppsala universitets Ångströmlaboratorium, vid vilket hans handledare har en gästprofessur. Handledaren försökte före flytten få allt organiserat och att hela forskningsgruppen på sju personer skulle få ett avtal mellan Mälardalens högskola och Uppsala universitet. Detta misslyckades emellertid och Mälardalens högskola har fortfarande inte något avtal med Uppsala universitet.

NN vill att Högskoleverket granskar bl.a. om det är möjligt att bli antagen som doktorand på en forskningsingenjörstjänst, om en fakultetsnämnd kan ändra i en individuell studieplan utan att informera vare sig doktoranden eller handledaren och förkorta utbildningen efter eget kynne. Han ifrågasätter också att han har blivit antagen som licentiand trots att han har sökt antagning till doktorsexamen.

Yttrande från Mälardalens högskola

Högskoleverket har anmodat högskolan att yttra sig över anmälan. Högskolan har anfört i huvudsak följande.

NNs anställning vid högskolan

NN sökte den utlysta doktorandtjänsten men uppfyllde inte behörighetskraven för att antas till doktorandutbildningen, då han saknade en högskoleexamen. Han kunde därför inte heller få den aktuella tjänsten. Doktorandtjänsten hade utlysts

med anledning av ett pågående EU-projekt där en forskningsgrupp med bl.a. anställda från högskolan ansvarade för utveckling av biokompatibla ytor. Med anledning av att den professor som ansvarade för EU-projektet uttryckt önskemål om NNs medverkan och då NNs examen var nära förestående försökte högskolan finna en annan lösning för att möjliggöra för NN att medverka inom ramen för EU-projektet. Därför utlyses en tidsbegränsad tjänst som forskningsingenjör inom det aktuella projektet. NN sökte anställningen och anställdes den 1 februari 2008. Anställningen var enligt beslutet tidsbegränsad. Fram till och med den 28 februari 2010 innehade NN flera på varandra följande tidsbegränsade anställningar som forskningsingenjör. Från och med den 1 februari 2010 innehar han en tillsvidareanställning som forskningsingenjör på Mälardalens högskola. NN har således inte haft någon annan form av tjänst vid högskolan, än som forskningsingenjör. Då den verksamhet inom vilken NN är anställd är nedlagd föreligger det arbetsbrist för honom. Den 8 april avslutades MBL-förhandlingar om uppsägningen, varvid högskolans beslut om uppsägning kvarstod.

Tjänsten som forskningsingenjör har sedan antagningen till forskarutbildningen i september 2009 varit avsedd att finansiera NNs forskningsstudier. På högskolan har forskarstuderande i regel en doktorandanställning men det finns även andra finansieringsformer, som t.ex. anställning som adjunkt eller forskningsingenjör.

NN antagning och studier som doktorand

Den 19 mars 2008 erhöll NN examen som civilingenjör i kemiteknik. Därefter ansökte han om antagning till utbildning på forskarnivå. Ansökan är undertecknad av NN den 10 mars 2008. Vid tidpunkten för ansökan var NN redan anställd som forskningsingenjör. Att som forskningsingenjör antas till forskarutbildning är en inte ovanligt förekommande kompetensutvecklingsmöjlighet vid högskolan. Beslutet att anta NN till forskarutbildning fattades av ordföranden för naturvetenskapliga nämnden (NT-nämnden) den 23 september 2008. Beslutet expedierades till NN den 26 september 2008. Av antagningbeslutet framgår bl.a. att NN är antagen som doktorand i bioteknik/kemiteknik och att planerad examen är teknologie licentiat.

NNs individuella studieplan har fastställts av NT-nämnden den 23 september 2008, efter att ha utarbetats och den 1 september 2008 undertecknats av NN, hans handledare och dåvarande studierektorn för forskarutbildningen. Av den individuella studieplanen framkommer bl.a. att NN är doktorand vid högskolan med intern finansiering genom fakultetsmedel på 1,5 år samt att planerad examen är licentiatexamen höstterminen 2009. Vidare framkommer att en doktorsexamen inte är planerad.

I enlighet med den individuella studieplanen har NN fått ägna sin tid åt forskarstudier och har inte ålagts någon institutionstjänstgöring. Studierna har i huvudsak bedrivits genom forskning inom EU-projektet. Under 2009 uppdagades att det inte inrapporterats några doktorandkurser avseende NN sedan denne påbörjade sina forskarstudier. Sedan dess har man haft ett flertal möten för att planera hur NN på bästa sätt kan slutföra sina studier och förbereda sin examen.

Nedläggning av institutionen för biologi och kemiteknik

NN studerade före sina forskningsstudier vid institutionen för biologi och kemiteknik (IBK). Den 1 januari 2008 omorganiserades Mälardalens högskola på så sätt att högskolans nio institutioner, bl.a. IBK, blev fyra akademier. IBK kom att uppgå i akademien för hållbar samhälls- och teknikutveckling (HST). Den 16 april 2008 sände högskolans rektor ut ett meddelande till samtliga anställda och informerade bl.a. att högskolan ska avveckla sin verksamhet inom biologi, kemi, bioteknik i nuvarande form och att ingen antagning görs för höstterminen 2008 utom vissa undantag. Det informerades också om avveckling av personal. Det formella beslutet att avveckla verksamheten inom biologi, kemi, bioteknik fattades den 9 juni 2008 av rektorn. I beslutet uppdrog rektorn åt nämnderna att med underlag från HST ställa in antagningen för höstterminen 2008.

NNs situation

Under hösten 2007 - då doktorandtjänsten som NN i sin anmälan hänvisar till utlystes - var det ännu inte klarlagt för högskolan att IBK:s verksamhet skulle tvingas till avveckling. NN kunde emellertid inte få den utlysta tjänsten då han inte var behörig att antas till forskarutbildningen. Innan NN fått sin examen hade det i ärendet aktuella EU-projekt påbörjats. För att möjliggöra för NN att påbörja deltagandet i EU-projektet, även under tiden fram till att han blivit behörig och senare antagen till forskarutbildningen, försökte högskolan finna en lösning som fungerade såväl ur ett praktiskt som juridiskt perspektiv. NN anställdes därför som forskningsingenjör men tilläts förlägga sin arbetstid inom forskningsprojektet. Under tiden för anställningen tog NN ut sin examen och blev därmed behörig att söka om antagning till forskarutbildningen, vilket han också gjorde. Vid tidpunkten för ansökan hade rektor inte officiellt underrättat anställda och studenter om avvecklingen av verksamheten vid IBK, men vid tidpunkten för beslutet om NNs antagning var detta beslut fattat. Även vid tidpunkten för undertecknandet av NNs individuella studieplan hade rektor fattat beslutet om avveckling av IBK:s verksamhet.

Under normala omständigheter skulle en doktorand inte ha antagits till forskarutbildning inom ämnet bioteknik/kemiteknik under hösten 2008, då

beslutet om nedläggning från juni 2008 innebar att antagning under hösten 2008 inte fick ske. Med anledning av att NN redan var involverad i EU-projektet och under sin anställning som forskningsingenjör ägnat sin arbetstid åt projektet gjorde NT-nämnden emellertid ett undantag och antog NN till forskarutbildningen. Finansieringen av studierna utgjordes av tjänsten som forskningsingenjör. Med anledning av den rådande situationen med en pågående avveckling av ämnets verksamhet, samt att NN innehade en anställning som forskningsingenjör, fann NT-nämnden att det fanns stöd i högskolans lokala regler att anta NN som doktorand med planerad licentiatexamen.

Med hänsyn tagen till att NN erbjöds att påbörja sitt forskningsarbete som forskningsingenjör redan med start i februari 2008 tillgodoräknades ett halvt år till forskarutbildningen vid antagningen hösten 2008. Av de två år som utgör en utbildning för licentiatexamen återstod därmed 1,5 års studier. Detta kommunicerades och dokumenterades även i den individuella studieplanen, vilken undertecknades av NN. Den handskrivna anteckningen gjordes av studievägledaren för forskarutbildningen innan NN skrev på den individuella studieplanen och har således inte skett utan NNs eller handledarens vetande. Högskolan beklagar emellertid att den individuella studieplanen kan ge ett slarvigt intryck och att anteckningen inte daterats, något som vid tillfället inte föreföll spela någon större roll då samtliga inblandade var införstådda med den mycket speciella situationen. Det är emellertid ostridigt att den individuella studieplanen tydligt klargör att en licentiatexamen är planerad till höstterminen 2009 och att en doktorsexamen inte är planerad.

Med anledningen av avvecklingen av IBK:s verksamhet har den verksamhet, som NN är knuten till, rent fysiskt förflyttats till Uppsala universitet. Högskolan medger att ett skriftligt avtal inte kommit till stånd mellan Uppsala universitet och Mälardalens högskola avseende samarbetet. Det finns dock muntliga överenskommelser mellan företrädare för HST och berörd institution vid Uppsala universitet. HST har försökt få till stånd skriftliga avtal med aktuell institution, men utan framgång.

Att ett skriftligt avtal för den begränsade tiden och verksamheten inte kom till stånd är visserligen beklagligt ur en formell synvinkel men har inte påverkat NNs arbete eller studier i praktiken. Under NNs tid som forskarstudent har Mälardalens högskola begärt och genomfört möten med NN i syfte att klargöra när och på vilket sätt han kan avsluta sina studier på bästa sätt. Parallellt med diskussionerna avseende NNs studier har även förhandlingar avseende hans anställning som forskningsingenjör förts.

Av utredningen i ärendet framgår att NN synes ha tillbringat en mycket stor del av sina forskarstudier i faktiskt arbete i det aktuella EU-projektet och att en mycket liten del avsatts till faktiska forskarstudier. Det saknas dokumentation om genomgångna kurser på forskarutbildningsnivå, det har varit svårt för högskolan att få kontakt med NN och hans handledare och det har dessutom rent faktiskt varit så att NN och hans handledare bedriver verksamheten inom ramen för EU-projektet vid Uppsala universitet och Ångströmlaboratoriet. Det framgår dessutom att årliga uppdateringar av den individuella studieplanen inte skett i den omfattning som borde ha skett. Inte heller synes den individuella studieplanen rent innehållsmässigt vara med verkligheten till fullo överensstämmande. Sammantaget utvisar detta enligt rektorns mening att det finns brister i högskolans uppföljning av NNs studier, liksom av hur handledningen skötts. Mot denna bakgrund har ett uppdrag givits till ansvarig nämnd att se över dessa rutiner.

Sammanfattningsvis gör rektorn bedömningen att Mälardalens högskola i huvudsak hanterat NNs ärende på ett korrekt sätt. Det har dock framkommit att högskolan i viss mån kan anses ha brustit i sin uppföljning av NNs studier och tillsynen över hur handledaren skött sitt uppdrag. Högskolans ansvariga för forskarutbildningen ser för närvarande över samtliga doktoranders individuella studieplaner och har kontinuerliga kontakter med doktorandernas handledare. Högskolans ansvariga fakultetsnämnd har getts ett uppdrag att inom ramen för pågående översyn av forskarutbildningen se över sin kontroll av doktoranders studier och hur väl deras handledning fungerar.

NNs situation har varit speciell, då han tydligt knutits till ett externfinansierat forskningsprojekt som skulle avslutas kort innan hans beräknade datum för licentandexamen (projektet skulle enligt plan vara klart till årsskiftet 2009/2010, men har ännu inte avslutats) och genom avvecklingen av den institution har var anställd vid. Det måste emellertid ha varit tydligt för NN att han är anställd som forskningsingenjör och inget annat.

Avseende NNs utbildning som forskarstudent framgår att han antagits till forskarutbildning med planerad licentiatexamen och att detta, med anledning av den rådande situationen, var en lösning som avsåg att tillgodose såväl NNs som högskolans intressen. Alternativet hade varit att inte anta NN över huvudtaget till forskarutbildningen. Att NN skulle kunna antas till en forskarutbildning med planerad doktorsexamen i en verksamhet som vid antagningstillfället var under avveckling, har aldrig varit aktuellt.

Övrig utredning

NNs handledare har kommit in med synpunkter. Även NN själv har kommenterat högskolans yttrande. Såväl handledaren som NN uppger bl.a. att han har påbörjat

sin forskarutbildning den 1 oktober 2008, att han har ålagts viss institutionstjänstgöring och deltagit i forskarutbildningskurser samt att hans forskarutbildningsprojekt inte överensstämmer med EU-projektet. NN och hans handledare uppger vidare att den individuella studieplanen ändrats i efterhand utan att de har blivit kommunicerade.

Högskoleverket har tagit del av de i ärendet företrädda handlingarna, bl.a. högskolans lokala regler om utbildning på forskarnivå, kopior av antagningsbeslutet och den individuella studieplanen.

Högskoleverket bedömning

Av 7 kap. 35 och 36 §§ högskoleförordningen (1993:100) framgår att för att bli antagen till utbildning på forskarnivå krävs det att sökanden uppfyller behörighetskraven och har studiefinansiering. De vanligaste formerna för studiefinansiering är anställning som doktorand och utbildningsbidrag för doktorander. Fakultetsnämnden får dock anta sökande som har någon annan form av studiefinansiering, om nämnden bedömer att finansieringen kan säkras under hela utbildningen och att sökanden kan ägna så stor del av sin tid åt utbildningen att den kan slutföras inom fyra år vad gäller licentiatexamen och åtta år vad gäller doktorsexamen.

En annan form av studiefinansiering än anställning som doktorand kan vara till exempel en annan anställning med tidsutrymme för forskarstudier (se budgetpropositionen för 1998, prop. 1997/98:1, Utgiftsområde 16, s. 99-100).

Av 5 kap. 3 § högskoleförordningen framgår att bara den som antas eller redan har antagits till en utbildning på forskarnivå vid en högskola får anställas som doktorand.

Mälardalens högskola kunde således inte anta NN innan han hade bedömts behörig till forskarstudier. Han har inte heller kunnat få en anställning som doktorand innan han blivit antagen. Högskolas beslut att anta NN till utbildningen på forskarnivå efter det att han har befunnits behörig och med anställning som forskningsingenjör som studiefinansiering har således inte stridit mot de gällande bestämmelserna.

Beträffande frågan om antagning till utbildning på forskarnivå med licentiatexamen som slutmål kan sägas följande. Licentiatexamen är en av examina på forskarnivå. Såväl av högskoleförordningen som av högskolans lokala regler framgår att man kan antas till utbildning på forskarnivå med licentiatexamen som slutmål.

I ärendet finns bl.a. en kopia av högskolans beslut den 23 september 2008 om antagning av NN till utbildning på forskarnivå. Som avsedd examen anges ”lic”.

Det är således klarlagt i ärendet att NN har antagits till utbildning på forskarnivå med licentiatexamen som slutmål och att han har fått del av detta beslut.

Högskolans förfarande kan inte heller i den delen ifrågasättas ur laglighetssynpunkt.

I 6 kap. 36 § högskoleförordningen anges att en individuell studieplan ska upprättas för varje doktorand och att den ska beslutas av fakultetsnämnden efter samråd med doktoranden och hans handledare. Det finns motstridiga uppgifter om samråd har skett beträffande finansieringstiden på 1,5 år. Vidare finns det motstridiga uppgifter beträffande området för forskningen, avklarade kurser i forskarutbildningen och NNs medverkan i institutionstjänstgöringen. Högskolan uppger att NN tillgodoräknades ett halvt år i sin forskarutbildning. Reglerna om tillgodoräknande finns i 6 kap. 6 – 8 §§ högskoleförordningen. Av dessa regler framgår att en student, under vissa förutsättningar, har rätt att tillgodoräkna sig en tidigare utbildning eller yrkesverksamhet. En sådan prövning förutsätter alltså studentens begäran. Verket anser därför inte att högskolan har haft ett rättsligt stöd för att företa prövningen mot NNs vilja. Även i övrigt har det framkommit att fakultetsnämnden inte har följt NNs utbildning på det sätt som krävs. Högskolan har medgett de brister som framkommit om styrningen av forskarutbildningen i det enskilda fallet. Högskoleverket riktar kritik för dessa brister mot högskolan, som har det yttersta ansvaret för verksamheten.

Högskolan har uppgett att man försöker komma till rätta med bristerna och hjälpa NN att fullfölja utbildningen på bästa sätt. Högskoleverket förutsätter att så sker och avslutar ärendet.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom:
NN